

ne dobimo višje deželne sodnije v Ljubljani, bode slovenščina pri sodnijah vedno zaničevana pasterka. Ustanovitev višje deželne sodnije v Ljubljani je pogoj za ugodno rešitev našega jezikovnega vprašanja. Letos se je v državnem zboru mnogo govorilo o rešitvi jezikovnega vprašanja, a kolikor je nam znano, nikdo ni sprožil vprašanja o ustanovitvi višje deželne sodnije v Ljubljani. Naši poslanci niti toliko poguma niso imeli, da bi z besedico grajali imenovanje grofa Gleispacha predsednikom višje deželne sodnije v Gradcu. Namesto da bi se bili v tej točki združili z nemškimi strankami in strmoglavili Gleispacha, bili so do zadnjega pripravljani s svojimi glasovi braniti Gleispacha pri odgovoru na interpelacijo glede graških razmer. Hvala Bogu, da do tega za naše poslance naravnost sramotnega glasovanja ni prišlo. Ravno tukaj bi bili naši poslanci lahko odločno nastopili. Na vlado, ki nas nikdar ne pozna, se pač ni bilo treba ozirati, na desnici pa ni stranke, ki bi imela interes na tem, da je Gleispach predsednik višje deželne sodnije v Gradcu. Hrvati so celo istočasno z Gertscherjem dobili enako zaščito, kakor mi z Gleispachom. Isti bi morali torej že z ozirom na svoje razmere postopati složno s Slovenci.

Naš državni zbor ni več sposoben za delo, in ker svoje naloge ne more več izvrševati, je najbolje, da pogine. S tem še pa seveda nikakor nočemo reči, da bi se v Avstriji moralo vladati brez parlamenta, ali absolutno. Za delo le ta čas obstoječi državni zbor ni sposoben ker nima zdrave podlage. Njegov temelj, ta čas obstoječi volilni red, je gnil, krivičen, in edino zaradi tega se pri nas parlamentarizem ne more razviti. Naš parlament je treba postaviti na zdravo podlago, in ako se vlada obotavlja v tem oziru kaj storiti, mora jo parlamentna večina k temu prisiliti, namesto da z vlado vred tlačani obstrukciji. Mi ne zahtevamo popolnega preustrojenja naše ustave, ali preustrojenja ustavnega sistema, ampak samo nov volilni red naj se oktrojira. Seveda bi moral tak volilni red biti pravičen. Mandati se morajo razdeliti edino le po številu prebivalstva, volilna pravica bi se morala prav izdatno razširiti. Najbolje bi bilo, da se uvede splošna, enaka in neposredna volilna pravica. Odpraviti bi se morali vsi privilegiji in vsled tega tudi volilne kćurije. Volilni okraji pa bi se morali omejiti kolikor mogoče po narodnostih. Ako mora nam že v vsakem drugem oziru Nemčija biti vzor, zakaj bi nam gledé volilne pravice ne bila? Ako bi se parlament postavil na tako podlago, od sedanjih obstrukcionistov niti tretjina ne pride več v državni zbor. Na ta način postane državni zbor sposoben za delo in bode parlamentarnim potom predruščil tudi ostale točke naše ustave, kakor zahtevajo to koristi avstrijskih narodov.

S tako izpremembo volilnega reda bi torej tudi avtonomistične stranke lahko zadovoljne bile, saj bi se na ta način ravno njihova moč v državnem zboru najbolje pomnožila. Ako se postavi parlament na tako podlago, potem ni treba več izpreminjati opravnika, večina poslancev bode potem reprezentovala tudi večino prebi-

valstva in parlamentarno načelo večine bode se spet samo ob sebi uveljavilo. Ko je večina videla, da je tačasni državni zbor uničen, bila je njena dolžnost, dogovoriti se, kako se naj postavi parlament na novo zdravo podlago in potem od vlade zahtevati, da uravna državni ustroj v njenem smislu. Da bi bila državnozborska večina v tem oziru storila kak skupen korak, nam ni znano, nam se dozdeva, da je večina pač vedno skrbela za vlado, nikdar pa za se.

Na tako podlago postavljen parlament bode tudi jezikovno vprašanje brez težave rešil v smislu ravnopravnosti vseh narodov in narodni prepiri v Avstriji bodo se vsaj ublažili, ako ne bodo popolnoma utihnili. Seveda bi se mogel tak volilni red pri sedanjih razmerah samo oktrojirati. Ali če so se smele oktrojirati čisto krivične ustave s krivičnimi volilnimi redi, zakaj bi se pravici na korist ne smelo nekaj oktrojirati? Mnogo bi se pa že dalo tudi z znanim § 14 doseči. S pomočjo tega § bi se dalo znižati volilni cenzus, ž njim bi se dali volilni okraji predrugačiti tako, da bi vsaj volilni okraji iste dežele bili med seboj prilično enako veliki, kar se tiče števila prebivalstva. S tem § bi se dali mestni volilni okraji povečati, volilni okraji kmetskih občin pa zmanjšati, ako bi se vsi večji kraji odkazali mestni skupini. In če bi se vse storilo, kar se v tem oziru da storiti s pomočjo tega §, bi gotovo tudi to mnogo koristilo našemu parlamentu, ker bi se njegova nezdrava podlaga vsaj deloma ozdravila. Ako se že mora vladati s tem §, zakaj bi se isti tukaj ne porabil, kjer je pomoč najbolj potrebna?

Politični pregled.

Jubilejne slavnosti. — Minoli mesec so se začele slavnosti petdesetletnice vladanja našega presvetlega cesarja. Otvorili so jih dunajski šolarji, katerih je v slavnostnem sprevedu defeliralo nad 70.000 pred cesarjem. Tej slovesnosti je sledila udanostna izjava avstrijskih lovcev in udanostna izjava avstrijskih strelcev. Pri sprevedu dunajskih šolarjev je cesar v svojo zahvalo upletel nekaj besed, katere so obudile največjo pozornost in so velicega političnega pomena. Cesar je rekel, da mu je spreved dunajskih šolarjev, ta sijajni dokaz udanosti in ljubezni, tolažba za obilne žalosti, katere mu je prineslo letošnje leto. Nemce so zadele te rahle besede očetovskega vladarja kakor da bi jih bil kdo z bičem oplazil po obrazu, saj so čutili, da so te besede naperjene proti njim, da se s temi besedami ožigosava njihova politika. Kaj je provzročilo cesarju tako bridko žalost? Nemška obstrukcija, nemško proti monarhiji in proti dinastiji naperjeno gibanje. Cesarju gre hvala, da je avstrijsko mislečim ljudem dal pogledati v svoje sree.

§ 14. — Te dni je dunajski uradni list objavil na podlagi znanega § 14 izdano cesarsko naredbo, s katero se uveljavlja tudi za drugo polovico tekočega leta budgetni provizorij. Izza Belcredijevih časov je to prvi slučaj, da parlament ni rešil budgeta, da se je uveljavil izvenparlamentarnim potom, a sploh je to prvi slučaj, da si je morala vlada na ta način pomagati vsled nasprotstva parlamentarnih strank proti ustavnemu delovanju parlamenta. Z isto naredbo se pooblašča finančni minister, da sme na račun inventicijskega posojila najeti 20 milijonov za izvršitev nujnih investicij.

Revolta v Gališki. — V zapadnih galiških okrajih trajajo zdaj že več tednov veliki izgredi, naperjeni v prvi vrsti proti židom, pa tudi proti premožnim slojem. Vlada jih je skušala z vojaško silo udušiti, a dasi je na dotičnih mestih zbrala male armade, dasi je postopala z vso strogostjo, dasi je bilo v bojih z vojaštvom mnogo puntarjev ustreljenih, vendar niso izgredi nehali. Vsled tega je vlada v sodnih okrajih Novi Szacz in Rymanov razglasila preki sod.

Spravna posvetovanja. — Vlada še vedno upa, da pridobi Čehe in Nemce za spravne konference, pri katerih naj bi se zjedini o volilnih načelih jezikovnega zakona, tako da bi mogla vlada preklicati jezikovne naredbe za Češko in za Moravsko. Ministerski predsednik grof Thun se je zadnji čas opetovano pogajal z različnimi političnimi voditelji češkimi. Morda se je pogajal tudi z nemškimi voditelji, toda to se skrbno prikriva. Nemški voditelji se boje radikalecev. Steinwender se je nekoč pogajal z Gautschem, a radikali so tako brezobzirno nanj planili in začeli tako gonjo proti njemu, da se ne bo nihče več upal, spuščati se v kakoršnakoli pogajanja z vlado. Čehi so tudi sedaj pripravljani priti na mirovna pogajanja, in mladočeška stranka je že določila poslance dr. Engla, dr. Herolda, dr. Pacaka, dr. Brzorada, dr. Kramača, dr. Gregra in dr. Stranskega za svoje zastopnike. Nemci še niso nikogar določili. Splošno mnenje je, da Nemcev ne bo na spravna pogajanja, a tudi če pridejo ni dosti upanja, da se doseže sporazumljenje. Slovenci moramo želeči, da se sprava ne posreči, zakaj če sklenejo Nemci in Čehi mir, smo Slovenci izgubljeni.

Graška višja sodnija in jezikovna ravnopravnost. — Novi civilnopravdni red je predrugačil vse dosedanje sodno postopanje. Na mesto pismenih obravnav so stopile ustmene razprave in to ne samo pri sodnijah prve stopnje, ampak tudi pri prizivnih instancah, tako da se bode sedaj tudi pri višjih sodnijah obravnavalo v slovenskem jeziku. Kakor znano, spadamo Slovenci pod dve višji sodišči, pod graško in pod tržaško. V Trstu so brez vseh težav spoznali, da po veljavnih jezikovnih naredbah in v smislu raznih določil civilnopravnih zakonov se mora s slovanskimi strankami, ako je bil pravdni akt v prvi instanci v slovenskem jeziku dognan, tudi pri prizivni instanci slovenski obravnavati. To se tudi redno in korektno vrši. Graška višja sodnija pa je ukrenila drugače. Povspela se je do trditve, da je pri graški višji sodnji samo slovenščina razpravni jezik, dasi spada pod to sodnijo jeden milijon Slovencev, dasi ima ta sodnija več slovenskih pravnih rešitev, kakor nemških in dasi veljajo za graško višjo sodnijo prav tisti zakoni, kakor za tržaško. Sklep graške visje sodnije proti slovenskim obravnavam je pravno neutemeljiv in se smatra za samovoljnost. Poklicani faktorji so se združili na energičen odpor in upamo, da zastavijo vse svoje sile, da doženemo stvar za nas ugodno.

Nemška gonja proti Palackega slavnosti. — Velika slovanska manifestacija o stoletnici rojstva Frana Palackega je dala Nemcem povod, da so zagnali silen hrup, češ, v Pragi se je proklamiral panslavizem. Tudi naš minister zunanjih del, ki se je postavil po znamenitih neuspehih njegove politike in ki je tekom dobrih dveh let znal vso Evropo in Ameriko prepričati, da je mej velikimi diplomati jeden najneznatnejših, se je silno razkoračil in grozil ruskim gostom na vse možne načine. Oficijozni listi so slovanske goste na vse možne načine insultirali, zlasti generala Komarova, ruskim gostom princu Andronikovu, državnemu svetniku Vacliku in uredniku časopisa „Novoe Vranja“ pa se je kar ukazalo, naj zapuste Avstrijo. Proti Slovanom je hitro vsa policija na nogah, Nemcem iz Nemčije pa nihče ne brani, delati na avstrijskih tleh propagando za veliko Nemčijo.

Bolcan. — 30. junija. Pod milim nebom se je vršil protestni shod nemške katoliške ljudske stranke. Na shod, ka-

teremu je predsedoval posl. Zallinger, je prišlo nad 10.000 oseb. Glavni govornik je bil baron Dipauli, kateri je ostro bičal nemškonacionalno gibanje in odklanjal vsako zvezo z nemškimi nacionalnimi strankami, ker agitujejo proti državi in proti dinastiji. Rekel je, da Tirolci ne marajo plavic, da je njih znak tirolski orel, črno-rumene barve. Povdarjal je, da so se tirolski poslanci vedno zavzemali za interese nemškega naroda. Avstrija pa da ne more biti niti nemška, niti slovanska, ampak mora vedno ostati samo Avstrija. Shod je sprejel več prav krepkih resolucij in poslal udanostni brzojavki cesarju in papežu.

Blamirani Goluhovski in Črna gora. Boj „Fremdenblatta“ proti „Glasu Crnogorca“ in proti knezu Nikiti se je završil s sijajno blamažo giasila avstrijskega zunanjega ministra. Tiste beležke, radi katere je nastal ves hrup, sploh ni prinesel cetinjski „Glas Crnogorski“, ampak zagrebški „Srbobran“. „Fremdenblatt“ pa te notice ni posnel po „Srbobranu“. nego po ogerskem oficijoznem „Pester Lloyd“ ki je infamno lagal, da je posnel tisto vest po glasilu črnogorskega kneza. „Glas Crnogorca“ zavrača z opravičeno ogorčenostjo surove napade „Fremdenblatta“ na-se in na kneza ter dokazuje, da so bile vse brzojavke in beležke „Neue Freie Presse“ o nekih izjavah lorda Salysburyja nesramna židovska laž, katero je pomagal širiti oficijozni „Correspondenz-Bureau“!

Italija. — Kriza še ni poravnana. Ni pa tudi lahko sestaviti nove vlade pri tolikem nasprotstvu, ki vlada mej prvaki in ob tako gospodarsko razpalih razmerah, ki tlačijo kraljestvo. — Vojno sodišče v Milanu je že izreklo sodbo nad krivci izgredov v Milanu. Obtoženih je bilo 24 oseb, mej temi tudi poslanci in vredniki časnikov. Prisojena kaznen znaša največ 6 let ječe. Pet obtožencev je bilo oproščenih. Katoliški časnikar don Albertario je dobil tri leta ječe. Spoznan je bil krivim, da je hujskal v svojem listu. Seveda gnjile razmere kritikovati, se pravi na Laškem hujskati.

Španjsko-amerikanska vojska. Manila na Filipinih, o kateri se je že opetovano poročalo, da se je udala, je še vedno v rokah Španjcev. Niti ustaši niti Amerikanci nemorejo dobro utrjeni Manili blizu. Amerikanci pričakujejo v to pomoči z doma. Drugi oddelek španjske mornarice pod poveljstvom Camera pljuje baje Filipinom na pomoč. Če pride pravočasno, mogoče še kaj reši. Na Kubi so Amerikanci izkreali večje število svojih čet. Pravijo, da šteje amerikanska vojska na Kubi že do 20.000 mož, k tem pride še kakih 5000 ustašev. Španjcev je v Santjago kakih 16.000 mož, v vsem pa 31.000 mož. Amerikanci se čutijo še prešibke napram Španjcem in hočejo še pomnožiti svojo vojsko, da potem morejo vspešno napasti Španjce ob Santjagi. Opetovano se čujejo glasovi, da naj se sklene mir. Zlasti španjski trgovski krogi zelo priporočajo sklenitev miru.

Kreta. — Pričakovati je bilo po nemirih na Kreti, ko so vse evropske velevlasti stopile na delo za ureditev razmer na tem otoku, da bode takoj ali vsaj kmalu narejen ondi red in zagotovljen stalni mir. To se ni zgodilo. Večne intrige Turčije, kateri bi se pač moralo ostro bližje stopiti, zavirajo do danes vreditev krečanskih razmer. Sedaj so se zopet dogovorile velevlasti, ki imajo svoja brodovja še pred Kreto, to so Rusija, Anglija, Francija in Italija, da se izroči uprava otoka odboru krečanske narodne skupščine. O guvernerju se ne omenja v dogovoru ničesar. Pa kakor je Turčija v oviro, da Kreta še nima guvernerja, tako je skoro gotovo, da bode tudi novo upraviteljstvo otoka zavirala pri njegovem delu. Čuje se že kako turški sultan skrbi za svoje ljudi in jih različno podpira. Prav tako, a pri razmerah na Kreti pomeni to strankarstvo, ki more le slabe posledice imeti. S to Turčijo bi se pač moralo drugače postopati!